

Yeni Çağda Baudrillard Bağlamında Haberi Tanımlama Denemesi: Post-Haber*

News in the Context of Baudrillard in the New Age Identification Attempt: Post-News

Burak TORAMAN**

Öz

Haber kavramı üzerinde uzlaşa sağlanması zor alanlardan biri olarak görülmektedir. Liberal görüşe göre haber, dördüncü kuvvet olarak yer alırken aynı zamanda demokrasinin açık bıraktığı iki seçim arasında doldurmak için önemli bir konumda yer almaktadır. Aynı zamanda Liberal görüşte haber, dış etkenlerden etkilenmeyen, okuyucuya gerçeği ileten bir kavramdır. Eleştirel görüşe göre ise haber, “gerçeğin eğilip bükülebilir” bir halidir. Bu eğilip bükülme sürecinde iktidar, sermaye ve ideoloji önemli bir rol oynamaktadır. Her iki görüşte de gerçeklik varlığını sürdürmektedir. Çalışmanın amacı, haberin tanımlanmasında yapılan eleştirilerden farklı olarak haberin temel etkeni olan gerçeklik kavramını ele almaktır. Haberin tanımlanmasında ise Baudrillard’ın Simülasyon görüşü ve haber hakkındaki düşünceleri temel alınarak yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Hakikat Sonrası (Post-Truth) çağda, yalan haber olarak sıkça duyulan bu haber türü Post-Haber’den farklıdır. Arendt’in hakikat eleştirileri bağlamında ele alındığında yalan, gerçeğin karşısında durandır. Baudrillard’da bu durum farklıdır. Ortada olmayan gerçekliğin karşısına herhangi bir şey konulamaz. Haber bu tartışmaların ışığında ancak bir simülakr olarak açıklanabilir. Simülasyon evreni içerisinde haber, gerçekliğin yerine bizzat kendisi geçmeye çalışmaktadır. Gerçeklikten kopan haber, parçalanmış özne üzerine bombardıman şeklinde düşmektedir. Okuyucu, tüm bu simülasyon tezgahında simülakrlar tarafından sarılmıştır. Bu simülasyon düzeni içerisindeki haberin yeniden yorumlanması, bundan sonraki haber tartışmaları için de bir adım olarak yer almaktadır. Haber üç evreden geçmekte ve görevini tamamlamaktadır. İlk olarak – mış haber, yani olması beklenen haberdir. İkinci evre ideoloji sonrası haber, ideolojinin gösterdiği gizleme boşluğunu dolduran haberdir. Son olarak ise simülasyon haberdir, simülasyon tezgahından çıkmamızı engelleyen simülakr haberdir.

Anahtar Kelimeler: Haber, Post-Haber, Baudrillard, Gerçeklik, Post-Truth

* 9. Uluslararası İletişim Günleri / Dijital Çağda İletişim Çalışmaları Sempozyumu’nda sunulan aynı başlıklı bildiriden türetilmiştir. Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından 16-17-18 Mayıs 2022 tarihlerinde düzenlenmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Antalya, Türkiye, E-posta: buraaktoran@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0121-5962

Abstract

The concept of news is seen as one of the difficult areas to reach a consensus on. According to the liberal view, news is the fourth estate and at the same time it is in an important position to fill the gap between the two elections left open by democracy. At the same time, in the liberal view, news is a concept that is not affected by external factors and conveys the truth to the reader. According to the critical view, on the other hand, news is a form of “truth that can be bent and twisted”. Power, capital and ideology play an important role in this bending process. In both views, reality continues to exist. The aim of the study is to address the concept of reality, which is the main factor of the news, different from the criticisms made in defining the news. In defining the news, a new perspective is brought based on Baudrillard’s Simulation view and his thoughts on the news. This type of news, which is frequently heard as fake news in the Post-Truth era, is different from Post-News. When considered in the context of Arendt’s and Baudrillard’s criticisms of truth, the lie is what stands against the truth. This situation is different in Baudrillard. Nothing can be put in front of the reality that is not there. In the light of these discussions, news can only be explained as a simulacrum. Within the universe of simulation, the news tries to replace reality itself. The news, detached from reality, falls on the disintegrating subject in the form of a bombardment. The reader is surrounded by simulacra in this simulation loom. The reinterpretation of the news in this simulation order is also a step for further news discussions. The news passes through three phases and completes its task. Firstly, it is – like news was, that is, the news that is expected to be. The second stage is post-ideological news, which is the news that fills the concealment gap shown by ideology. Finally, it is simulation news, simulacrum news that prevents us from leaving the simulation loom.

Keywords: News, Post-News, Baudrillard, Reality, Post-Truth

Giriş

Medyanın var olanı yansıması dönem dönem farklı açılardan ele alınarak getirilen eleştiriler doğrultusunda bir anlam bütünlüğüne oturtulmaya çalışılmıştır. Bu anlam bütünlüğü oluşturma birçok farklı açıdan inşa edilmiş ve akabinde üzerine örnekler ile açıklama getirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada medyanın ve haber kavramının içinde bulunduğu tanımlanma durumu gerçeklik kavramı üzerinden sorgulanarak yapılmaya çalışılmıştır. Günden güne artan medyanın mesajları, okuyucunun üzerine atılan bir bombardıman olarak görülebilir. Bu bombardımanda ise anlamın yitip gitmesi konuyu irdelemeye değer bir hale sokmaktadır. Baudrillard’ın *Smülakrlar ve Simülasyon* (2021f) eserinde sıkça bahsettiği gerçeklikten kopuş ve simülasyonun nüfuz edişinin örnekleri haber açısından da kayda değer bir yerde bulunmaktadır. Baudrillard birçok konuda farklı örnekler ve zaman zaman da radikal örnekleri ile dikkat çekmektedir. *Simülakrlar ve Simülasyon* kitabında yer verdiği Borges’in masalındaki haritacılar hikayesine dikkat çekmektedir. Ülkenin büyüklüğü kadar yapılan haritadan geriye artık sadece bir simülasyon belirtisi, bir töz kalmıştır. Buradaki örnek bir simülasyon alegorisi olarak anlam yitimine örnek olabilir. Başka bir deyişle “Bir köken ya da bir gerçeklikten yoksun gerçeğin modeller aracılığıyla türetilmesine hipergerçek yani simülasyon denilmektedir”.

Baudrillard’ın bir masal örneği üzerinden yaptığı simülasyon tanımını bu metinde de simülasyonun gücünü tarif etmek için bir başka hikâye örnek gösterilebilir. J.R.R. Tolkien’in (2021, s.1) “Yüzüklerin Efendisi” kitabında yaptığı hikâyenin temel yapı taşlarını tarif ettiği kısımdan bir alıntı ile açıklamakta

fayda vardır. “Üç Yüzük göğün altında yaşayan Elf Kralları’na, Yedisi taştan saraylarındaki Cüce Hükümdarlar’a, Dokuz Yüzük Ölümlü İnsanlar’a ölecekler ne yazık, Bir Yüzük gölgeler içindeki Mordor Diyarı’nda kara tahtında oturan Karanlık Efendisi’ne, hepsine hükmedecek Bir Yüzük, hepsini o bulacak, hepsini bir araya getirip karanlıkta birbirine bağlayacak gölgeler içindeki Mordor Diyarı’nda”. Tolkien’in hikayesinde yer alan toplulukları bir benzetme ile tarif edersek; Elflerin iktidar, Cücelerin sermaye, insanlar da ideolojinin bir temsili olarak görülebilir. Simülasyon temsili ise bütün bunların üstünde bir güç olarak, hikâyede yer alan karanlık efendisi diye tanımlanan Morgoth’un temsil ettiği söylenebilmektedir. Hepsine hükmedecek olan tek yüzük hikâyeden koparıldığında artık simülasyon olan haberi temsil etmektedir (Toraman, 2022, ss.11-12). Genel anlamıyla baktığımızda, iktidar, sermaye ve ideoloji hepsinin anlamı zedelenmekte ve farklı bir boyuta geçmektedir. Bütün bunların üstünde veya kapsamındaki duruma simülasyon denebilir. Buradaki hikâyede görüldüğü üzere hepsine hükmeden yüzük simülasyondaki gücü ve Borges’in masalındaki harita ise gerçeğin üstüne çıkışını anlamamıza fayda sağlamaktadır. Liberal görüşte yer alan gerçeklik kavramı ve gerçeği halka iletme arzusunun saf bir iletken olarak görülmesi ile Eleştirel bakışta yer alan iktidar, sermaye, ideoloji etkenlerinin esiri haline düşmüş olan medya, bütün bunların haricinde bir gerçeklik sorunu içerisinde boğuşmaktadır. Her iki görüşte de gerçeklik kavramı vardır. Liberal görüşte saf bir iletken ile halka iletirken Eleştirel görüşte farklı etkenler ile eğilip bükülmektedir. Buradaki çalışmada yer alan tartışma ise haberin düşünsel anlamda gerçeklik ile olan ilişkisini sorgulamaktadır.

Gerçeklik kavramını sorgularken ortaya çıkan çıkmazlar okuyucuyu da içine alan bir ortam oluşturmaktadır. Gerçeklik ve simülasyon eş değerdir fakat böylesi bir ortamda gerçekliği görmek imkansızdır. Bir yerlerde gerçeklik yoksa simülasyon da yoktur. Simülasyon var olan gerçekliği kapattığı için ortada ne gerçeklik ne de bunu anlayacak okuyucu bulunmaktadır denebilir. Baudrillard’ın *Tüketim Toplumu* (2022b) isimli eseri de simülasyon evrenini tarif etmekte önemli yerlere dikkat çekmektedir. Toplumun ve dünyanın üretimden tüketime geçtiğini belirten Baudrillard, simülasyon tezgahının da bir nevi amacını bize göstermektedir. Bu çalışmanın amacı olan haber kavramının gerçeklik odaklı tartışmasında okuyucunun rolü de göz ardı edilmemektedir. Okuyucu, haberler karşısında nasıl bir konum alacağını bilemez hale gelmiştir. Haberlerin gerçek mi yoksa kurmaca mı olduğunu bilememesinin yanı sıra simülasyonun farkında bile değildir. Bu durumu da bir filmde örnekle açıklayabiliriz. Christopher Nolan’ın *Inception* filminde geçen hikâyede rüyalar arası yolculuklar yapılmaktadır. Bu rüyalarda yolculuk yapan karakterler çeşitli görevlerde bulunmaktadır. Gerçek hayata döndüklerinde her karakterin kendi totemi bulunmaktadır. Rüya içerisinde yer alan hareketler ile gerçek hayattaki bazı hareketler farklılık göstermektedir. Bu sebeple karakterlerin totemi bu farklılığı ortaya koyacak türdendir. Filmdeki karakterlerden Cobb’un totemi bir topaçtır. Her rüyadan uyandığında bu totemi çevirerek durup durmadığına bakmaktadır. Bu örnekte olduğu gibi gerçeklik ve gerçek olmayan arasındaki farkı anlamak için insan kendi zihninden bağımsız bir etken tarafından uyarılma ihtiyacı duymaktadır. Liberal görüşte bu uyarın medyadır. Eleştirel görüşe göre ise uyarınlar güç sahiplerinin elindedir. Bu çalışmada ise ortada bir uyarın yoktur. Medya bir simülakr görevini üstlenmekte ve simülasyon tezgahına hizmet etmektedir. Kısaca, okuyucunun elinde herhangi bir totem yoktur. Okuyucu, rüyadan uyanıp uyanmadığını araçlar ile anlayabilecek

bir film karakterinden daha zayıf durumdadır. Okuyucunun elinde bir yalan ölçer bile olsa hangi evrenin nasıl tepki vereceği kestirilememektedir.

Git gide artan anlamsızlık serüveni ve haber bombardımanı, okuyucunun günden güne elini güçsüzleştirmektedir. Anlam yitimi oluşturduğu yeni anlamsızlık düzeninde kendi gücünü oluşturmaktadır. Baudrillard'ın (2021e, s.143) deyişiyle “*Bu hayvani bir korku ve boyun eğme davranışı oluşturmaya yönelik, zanaatsal ve sınai bir şiddet biçimidir*”. Ekleziyast'dan yaptığı alıntıda ise “*Hakikati gizleyen şey simülakr değildir. Çünkü hakikat, hakikat olmadığını söylemektedir. Simülakr hakikatin kendisidir*” ifadelerine yer vermektedir (Baudrillard, 2021f, s.13). Bütün bu anlam tartışmaları arasında simülasyon evreninde yer alan haber, kendi anlamını yaratmakta ve gerçekliğin yerine geçmektedir. Artık haber için bir simülakr denebilir. Kitlelere fırlatılan birer anlam karmaşası yığını içerisinde ideoloji de iktidar da eriyip gitmektedir. Sermaye ise bu erimenin kesinlikle bir parçasıdır. Bu güçler ellerinde medya araçlarını bulundursa da simülasyon içerisinde kendilerinden verdikleri tavizlerin farkında olmadan simülasyonun dayattığı parçaları kendilerine aitmiş gibi benimsemektedir. Yeniden üretilen anlam bu şekilde bir güç karmaşasına da neden olurken gerçekliğin yerine oturmak için gayret etmektedir. Bütün bu tartışmaların ışığında Post-Truth kavramı ve akabinde Baudrillard'ın bakış açısıyla yalan ve gerçekliğin kıyası yapılmıştır. Kavramsal bakışın içerisinde yeniden bir tanımlama ile haberin tarihsel sürecinden bu yeni tanımlama düzeni okunmaya çalışılmıştır. Haber, içinde bulunduğu dönemde farklı bir anlam kazanmış ve artık bir simülasyonun vazgeçilmez parçası olmuştur.

Liberal-Çoğulcu Bakışa Göre Haberin Tanımlanması

Haberin ne olduğu konusunda birçok fikrin olması bu kavramı hem tartışılabilir hem de değerli kılmaktadır. Bir olayın veya durumun toplum tarafından değer taşıması kitle iletişim araçları tarafından kitlelere ulaştırılması en bilindik haliyle “haber” olarak adlandırılabilir. Gieber (1964, s.173), “haber inş edilmesinden”, “haber inş edilmesinden”, “gerçekliğin toplumsal olarak inşasından”, “haber inş edilmesinden”, “haber inş edilmesinden” bahsetmektedir. “Haber, haber çalışanlarının kullandıkları metotların sonucunda ortaya çıkar” (Fishmann, 1980, s. 14) ve “Haber, gazeteciler tarafından üretilen bir şeydir” (Cohen & Young, 1973, s. 97) görüşlerinde olduğu gibi haberin üretimi tamamen gazetecilerin üzerine tanımlanmıştır. Gazetecilerin yaptığı haberlerde bazen yanlışlık, sansasyon ve hatalar olabilir fakat sorumluluk sahibi hiçbir gazeteci hiçbir zaman haberleri uyduramaz (Schudson, 1989, s. 263). Haber için farklı bileşenlerden oluşan bir bütündür denebilir. Bir olayın raporu, bir yer veya bir kimse hakkındaki olayların bilgileri, yine aynı şekilde bir olgunun, bilgilerinin aktarımı haberin temelini oluşturan unsurlardır. Çevrede gerçekleşen her şey, gazetecilik mesleğini icra eden kişilerin yaptıkları, herhangi bir konunun bilgisi, gerçek olanın kurgusu ve özetidir (Girgin, 2000, s. 13). Haberin temel bir ihtiyaç olmasının sebeplerinin en başında, insanın dünyada neler olup bittiğini anlamak istemesi yatmaktadır. Her insan çevresine duyduğu ilgiyi çeşitli yollarla öğrenerek gidermek ister. Haber ise hem çevreden hem de dünyadan insanın zihnine açılan bir iletidir. Burada diğer görüşlerden farklı olarak Wilbur Schramm'ın görüşüne bakılabilir. Haber bir olay değildir. Haber, bir olayın ardından oluşan olgudur. Olayın özdeşi değil onun yerine olayın esas çerçevesi içerisinde yeniden kurgulanarak kurulabilmesidir (Tokgöz, 1981,

s. 52). Haberin buradaki tanımlamalarında var olan olayın iletildiğine dikkat çekilmektedir. Haber, dışarıdan bir müdahaleye maruz kalmamaktadır ve doğrudan okuyucuya iletilmektedir. Kısaca haber, meydana gelen bir olayın belirli çerçevede kurularak yeniden yorumlanması ama gerçeklikten kopmayan bir şekilde sunulmasıdır. Liberal görüşün bu tanımı, işin teknik kısmıyla ilgilenen kişilere söylenebilecek bir tanım olabilir. Gazeteci tarafsız ve haber de doğruyu ileten konumdadır. Liberal görüşün bu düşüncesi, olan değil, olması gereken olarak yorumlanabilir.

Liberal görüşte yer alan haber seçim unsuru ise önemli bir yer kaplamaktadır. Yine burada da editör dış etkenden etkilenmemektedir. David Manning White'in "*The Gate Keeper*": *A Case Study in the Selection of News*" isimli ünlü makalesi editörün seçme işleminin araştırılmasında önemli bir yapı taşıdır. 1949'da küçük bir gazetede çalışan bir editörden gazeteye gelen haberlerin hepsini saklamasını istemiştir. Mr. Gates olarak adlandırdığı bu kişiden hangi haberin yayınlanacağı hangi haberin yayınlanmayacağı kararlarını verirken nelere dikkat ettiğini not almasını istemiştir. Mr. Gates'in gelen haberlerin yüzde doksanını kabul etmediğini fark etmiştir ve bu kabul etme süreci veya reddetme sadece editörün öznel kararı ile olmuştur (White, 1950). Eşik beççiliği kuramında da olduğu üzere haber, dışarıdan bir etkene maruz kalmamaktadır. Sadece editörün kararına bağlıdır. Lakin editörün kararlarındaki kaldığı etki bir önem arz etmemektedir. Bu konu Liberal görüşte muallaktır. Eleştirel yaklaşım ise haberin gerçeği yansıtmadığını bunun aksine gerçekleri çarpıttığını ileri sürer. Bir diğer görüş olan Çağdaş haber üretimi yaklaşımı ise haberin gerçekleri çarpıtmanın ötesinde, yeniden inşa ederek kitlelere iletildiğini vurgulamaktadır (Şeker, 2009, s. 89). Çoğulcu liberal düşünce veya anaakım olarak da bilinen bu görüşe göre basın; yasama, yürütme, yargıya ek olarak dördüncü kuvvet konumunda kilit bir rol oynamaktadır. Bu öneriyle birlikte demokrasiye gelen eleştirilere bir nevi cevap niteliği de olmuştur (İnal, 1996, s. 14). Liberal görüşün medya ve haber konusunda yaptığı saptamalarda demokrasi önemli bir yer almaktadır. Baudrillard (2021f, s. 54) içinse demokrasi, politikanın artık bir demokrasi simülakrı içinde olduğunu ve Tanrısal sürecin artık yerini halka bıraktığını ve iktidarın yeni bir süreçte yeniden canlandığını söylemektedir. Demokrasi kendisine gelen eleştirilerde medyayı bir kalkan gibi görürken aslında sorunun temelinde yer alan iktidarın sorgulanması başlı başına bir gedik oluşturmaktadır. Burada dikkat çeken kavram ise "*watch dog*" (bekçi köpeği) kavramıdır. Yöneticileri ve siyasileri seçimden seçime gören halk, aradaki zamanda oluşan kopuklukta basın sayesinde süreç hakkında bilgi alabilecektir. Basın, hükümetin yaptıklarını denetlemekte ve bunları halka aktarabilecek konumdadır. Sorunları ve çözüm yollarını da yine halka anlatacak olan basındır. Birbirinden farklı grupların, baskı grupları tarafından kendilerini ifade etmelerine karşı gelinmesi, basının önemini bir kez daha arttırmaktadır. Farklı grupların sesini duyurma konusunda basın elzem bir rol oynamaktadır (İnal, 1996, ss. 14-15). Liberal anlayışın baktığı açıdan değerlendirildiğinde, uygulamayı yapan kişilerin görece tarafsız bir konumda yer alması beklenmektedir. Bu beklenti 1900'lerin başında "nesnellik" adı altında belirgin bir hale gelmiştir. Liberal görüşün habercilik alanındaki ileri sürdüğü savlar ve aynı zamanda örgütsel anlamda gelişen haber üretimi, nesnellik adı altında bir düzene oturtulmuştur. Genel olarak tanımlara bakıldığında "nesnellik" çevresinde yer alan tarafsızlık ve dengelik özellikle dikkat çekmektedir. Bir paranın iki yüzü gibi görünen tarafsızlık ve nesnellik birbirinden ayrılamaz ve dengeli (balance) habercilik hakkaniyeti (fair) beraberinde getirmektedir (İnal, 1996, ss. 16-17).

1922'de yayınlanan Lipmann'ın "*Kamuoyu*" kitabında haberin toplum içerisinde gerçekleşen bütün olayların yansıması olmadığını belirtmiştir. Olaylar arasında seçilenlerin halka yansıttığını belirtmiştir. Lipmann'a göre haber ve doğruluk aynı şey değildir. Haber birçok etkiye maruz kalmaktadır ve okuyucunun eline geçene kadar farklı etkilere maruz kalmaktadır. Bu haliyle de habere doğrudan tarafsız ve nesnel demek doğru değildir. Haber, gerçekleşen bir olayı işaret etmekle yükümlüdür. Doğru olanın görevi ise gizli bir durumun ortaya çıkmasını sağlamak olarak görmek gerekmektedir (Tılıç, 1998, ss. 164-165). Anaakım görüş, haber kavramının haber değeri ile nesnellik arasında iki farklı yönden ele alındığını belirtirken esas olarak kamu yararını ön planda tutmaktadır. Herhangi bir konuyu haberleştirirken kamunun yararı gözetilmekte ve buna göre karar verilmektedir. Haber değeri üzerine yapılan tanımlamaların çoğu haberin temel öğelerini ortaya koymaktadır. Haber değeri ve temel anlayışları anlam bakımından niteliğini yükseltmektedir (Karabay, 2000, ss. 92-93).

Eleştirel Bakışa Göre Haberın Kavramsallaştırılması

Haberin kavram olarak ele alınışında Liberal görüşün ilk etki dönemlerinden sonra Eleştirel görüşün öne sürdüğü düşünceler 20. Yüzyılın ikinci yarısında özellikle büyük bir ilgi görmüştür. İki görüş arasında yapılacak kıyaslamada birçok farklılık öne çıkarken bazı benzerlikler de bu çalışmanın edindiği mesele dahilinde önem arz etmektedir. Hem Liberal görüşün habere bakışında hem de Eleştirel görüşün habere bakışında gerçeklik bulunmaktadır. Liberal görüşte yer alan "gerçeği doğrudan iletme" düşüncesi, Eleştirel görüşte bulunan "gerçeği eğip bükerek iletme" düşüncesi arasında bir ortaklık bulunmaktadır. Her iki görüş de gerçeğin haberin içinde bulunduğunu belirtmektedir. Oysa haber hiçbirleriyle bir anlaşma imzalamamıştır. Baudrillard'ın (2015) belirttiği gibi toplum ile imzalanan bir anlaşma bulunmamaktadır. Haber ne demokrasiye bir katkı sağlamak zorundadır ne de içinde bulunduğu etkilenme sürecinden sıyrılıp saf bir hale gelmek zorundadır. Bennet ve Lawrence (1995, ss. 28-29), liberal kuramların haber medyasına bakışını toplumun ve hükümetin arasında yer alan bağlantı olarak görmektedir. Birey, demokratik haklar çerçevesinde bu mecrada fikirlerini belirtebilmektedir. Gücü elinde tutmak isteyen farklı grupların kendi arasındaki tartışmaları kamuoyunun önünde yapması, değerlendirilmesi ve karar verilmesi için önemlidir. Eleştirel kuramlar ise medyayı egemen sınıfların, iktidarın toplum üzerinde bir tahakküm kurmasını mümkün kılan ve aynı zamanda ideolojisini üretmesinde ve yaymasında önemli bir rol oynayan yapı olarak görmektedir.

Bir başka açıdan baktığımızda haberi üç başlık altında değerlendirebiliriz. "*Politika oluşturmanın bir nesnesi olarak haber*", "*Bir metalaştırma nesnesi olarak haber*", "*Kamuoyunun bir nesnesi olarak haber*" şeklinde adlandırılabilir. Politika oluşturmanın nesnesi olarak habere baktığımızda haberin iletildiği yerdeki kişi seçmendir. Bir metalaştırma nesnesi olarak haber, ekonomik temelli bir yaklaşımdır ve haber bir nesne olarak alınıp, satılabilen bir konumdur. Haberi alanlar bir tüketim içerisinde (Allan, 2004, s. 3). Baudrillard'ın (2022b) da belirttiği gibi insanlar tüketim içerisinde bulunduğu bir dönemi yaşamaktadır. Haber de bu konuda kendine düşen payı almıştır. Habercilik faaliyeti ile uğraşan medya kuruluşlarının bütün bu olanlardan elde ettiği kar önemli bir yere sahiptir. Kamuoyunun bir nesnesi olarak haber, kamusal alan içerisinde yer alan rasyonel eleştirel,

tartışmanın ortasında bir nesne olarak yer almaktadır (Allan, 2004, s. 3). Habermas'ın (1989;1992) çalışmalarının kamusal alan üzerine olması haber açısından da dikkat çekici bir noktadır. Haber medyasının söylemsel bir alan oluşturmada oynadığı belirleyici rol bu tanımda dikkat çekmektedir. Haber okuyucusu, dinleyicisi veya izleyicisi kamusal faaliyetlere katılan vatandaşlar olarak tanımlanır (Allan, 2004, s. 3). Buna ek olarak Frankfurt Okulu, Marksizmin ekonomi politik yaklaşımı ve kültürel çalışmalar gibi düşünce akımları çerçevesinde de haber ele alınmıştır. Her biri radikal ve dönüşümcü bir etkiden yola çıkarak hareket etmektedir. Bütün bu yaklaşımlar temelinde, üretim araçlarını elinde bulunduran egemen sınıfın kendi hegemonyasını devam ettirmek için baskıcı bir şekilde veya rızaya dayalı olarak ideolojilerini üretmektedir. Burada en temel dikkat çekici nokta medya ve ideoloji arasındaki bağıdır (Dursun, 2014, s. 23). McLellan, “*kaygan bir zemin*” olarak tanımladığı ideoloji kavramının tanımlanmasının zor olduğuna dikkat çekmektedir. Sosyal bilimlerin en zor terimlerinden biri olan ideolojiyi açıklamak McLellan'a göre kolay değildir ve bunun nedeni olarak da fikirlerimizin dayanaklarının ve geçerliliklerinin sorgulanmasıdır. “*İdeoloji, nadiren bizim fakat çoğunlukla ötekinin düşüncesidir*” yani insanın kendi düşüncesinin temelde ideolojik olduğunu kabul etmesi olası değildir ve birey buna içgüdüsel olarak karşı çıkmaktadır denebilir. İdeolojiyi kavram olarak bir Arşimet noktasına getirmek yani net hale kavuşturmak imkansızdır (McLellan, 2005, ss. 11-12).

Marksist yaklaşıma göre, medya özerk bir yapıya sahip değildir. Hâkim sınıf, devlet ve egemen ideoloji birlikte hareket etmekte ve medyayı da ideolojilerini üretmek için kullanmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında kitle iletişim araçları ideolojik bir arenadır (Atabek & Dağtaş, 1998, s. 321). Haber, “*toplumun, toplumsallaşmasını sağlar*”. Toplumsallaşma, ideolojik olmakta ve haliyle haber de toplumun ideolojik olmasını sağlamaktadır. Haber söylemi haliyle ideolojik unsurları da içinde barındırmaktadır. Başka bir deyişle, “*Haber ideolojik değilse nedir?*” (Özer, 2020, s. 18). Kültürel Çalışmalar açısından bakacak olursak, iletişim araçlarının mevcut olan toplumsal yapı ve pratiklerden ayrı kavramsallaştırılamayacağı söylenebilir. Günümüzde toplumsal alanın inşa edilmesinde, tanımlanmasında medya kurumları önemli bir rol oynamaktadır. Siyasal alanın inşa edilmesinde, ekonomik ilişkilerin etkileşimli bir halde dolaşmasıyla maddi bir güç haline gelmiştir. İletişim araçları, teknolojik olanı tanımlamakta ve kültürel olana da hükmetmektedir (Hall, 2002, ss. 107-108). Aynı şekilde medya Hall'ün (2017) dikkat çektiği temsil düzenini de beslemek için önemlidir. İdeoloji konusunda yapılan tartışmalarda bir başka dikkat çeken unsur ise hegemonya kavramıdır. Althusser ve Gramsci hegemonya kavramı üzerinden ideolojiyi açıklayarak dil sürecinin de önemine dikkat çekmiştir (İnal, 1996, s. 58). Althusser, gerçekliği zihin dışında olan olarak görmekte, hakikat de doğrulanmasının güç olduğu bir gerçeklikte, eski maddeci anlayışın bilgi kavramının terimlerini tersine çevirmiştir. Althusser'e göre biz hiçbir zaman kendi zihinlerimizin dışına çıkamayız (Jameson, 2002, s. 105). Gerçeklik konusuna değinen Althusser, Baudrillard'ı etkilese de “Louis Althusser neden yazıyor?” başlığında Komünist parti için yazdıklarını eleştirmektedir. Baudrillard'ın bu eleştirisi genel olarak Sol ideolojilerin içinde bulunduğu duruma yaptığı eleştirinin bir parçasıdır (Baudrillard, 2015, s. 48). Althusser, “*İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*” isimli kitabında devletin ideolojik aygıtlarını; dinsel kurumlar, eğitim ve öğretim kurumları, aile kurumu, siyasal kurumlar, sendikal kurumlar ve medya olarak tanımlamaktadır (Althusser, 2019). Gramsci

ise ekonomizme ve sınıfsal indirgemeciliğe toptan karşı olmasından dolayı ideolojik olanı sadece fikirler açısından değil, ekseriyetle sivil toplumdaki hegemonik aygıtların maddi bir toplamı olarak ideolojiyi görmektedir. Gramsci, genel olarak ideolojilerin, sivil toplumun ve sağduyunun içsel çelişkileri üzerindeki durumuyla ilgilenmiştir. Bahsi geçen bu farklılıkların siyasal anlamda hiç de azımsanamayacak bir ilişkisi vardır.

Gramsci, Marks'ın *Ekonomi Politiğin Eleştirisi*'ne 1859'da yazdığı önsöz bölümünde, “*içinde insanların bu çatışmanın bilincine vardıkları ve sonuna kadar götürdükleri ideolojik biçimler*” kısmındaki “içinde” kelimesi yerine “*zemin oluşturan*” terimini kullanmıştır. Çeviride yaptığı bu değişiklik ondan sonraki gelen araştırmacılar tarafından sürekli olarak kullanılmıştır. İdeolojik zemin olarak yer alan bu kavram, bunların “*hiç de yanlısına ve görünüş olmadıkları*”, daha çok, “*nesnel ve etkili gerçeklik*”, “*üst yapılar*”ın zemini olduklarını belirtmektedir (Rehmann, 2017, ss. 128-129). İki düşünürün de yaptığı hegemonya tanımı ideolojiyi farklı boyutta ele almıştır. Birbirlerine benzerlik gösteren bu iki düşünürün hegemonya kavramı, kısaca toplum üzerinde kullanılmaya çalışılan hakimiyeti temsil etmektedir. Baudrillard ise hegemonya kavramını değerlendirirken kendine has eleştirilerini esirgememiştir. Hegemonya kumanda eden, buyuran, çekip çeviren, yöneten demektir (yoksa hâkim olan ve sömüren değildir). Bu tanımdan yola çıkarak “sibernetik” yani *kubernetike* sözcüğünün gerçek anlamına yani “yönetme sanatına” ulaşıyoruz. Egemenlikten farklı bir hegemonya bulunmaktadır ve küresel bir gücün bulunuyor olmasından söz edebiliyorsak eğer sebep olarak ikili ilişkiler, kişisel, gerçek bir egemenlik biçimini gösteremeyiz. Bunun nedeni olarak ağları, bütünsel hesap kitap ve değiş tokuş sistemini gösterebiliriz (Baudrillard, 2017a, s. 49). Haber açısından da bu bağlamda hegemonya kavramı önemlidir. Yapılan bütün eleştirilerde haber, hakimiyet kurma aracı olarak görülmektedir. Gerek Ekonomi Politik görüşte olsun gerek Batı Marksizm’inde, haberin bulunduğu konum, güç sahipleri tarafından ele geçirilmiş ve gerçeği “eğip bükten” bir konumda gösterilmektedir. İnal’a göre (1993), haberin söylemi üzerine yaygın olarak görülen çalışmalarda haberin, toplumdan kopuk olamayacağını, haberin hazırlanış koşullarının önemi ve geniş anlamda siyasal, ekonomik gibi yapılardan izole etmeden bir anlam bütünüyle ilişkilendirerek anlamak ve açıklamayı düşünmektedir (ss. 158-159). Kısaca, Eleştirel görüşe göre haber, gerek hegemonya kavramı adı altında olsun gerekse sadece ideolojik bir kavram olarak olsun devlet, iktidar gibi güçlerin kendi istekleri doğrultusundaki telkinlerle var olmaktadır. Geleneksel Marksizm görüşüne göre de sermaye ve iktidarın içinde bulunduğu ilişki haberin durumunu belirlemektedir.

Arendt ve Baudrillard’ın Yalan ve Gerçeğin Tanımlanmasındaki Ayrılıkları

Hem Arendt hem de Baudrillard içinde buldukları çağı tanımlamak için farklı yollardan gitseler de bir hakikat sorunu üzerinde ortak bir payda bulmuşlardır. Farklı açıdan hakikat ve gerçeklik kavramını değerlendirmek bu çalışmanın kavramsallaşması için önemlidir. 16 Kasım 2016 tarihinde yılın sözcüğü seçilen *Post-truth*, bir önceki yıla göre yüzde 2.000 arttığı için dikkat çekici bir konuma gelmiştir (Oxford Dictionaries, 2016). Kavramın ilk çıkış tarihi 2016 değildir. Kavram bu tarihte popülerliğini kabul ettirmiş olabilir ama ilk olarak 1992 yılında Sırp – Amerikalı Steve Tesich tarafından *Nation*’da yazdığı “*A Government of Lies*” isimli makalede “*Watergate Sendromu*” dediği durumu tanımlamak için kullanılmıştır. Tesich, Richard Nixon’ın istifa etmesinin ardından beliren

gerçekleri işaret ederek “ulus olarak kötü haberler duymak istemedik ve bizi gerçeklikten koruması için hükümete güvendik” demiştir (Kreitner, 2016). Baudrillard (2021c, s. 15), kitlelerin putperest doğduğunu ve putperest kaldığını söylemektedir. Kıyamet günü kitleleri hiç rahatsız etmemektedir ve boş inançlarını ve şeytanı günlük yaşantıları içine sokmuştur. Baudrillard bu durumu “Tanrıya inanmanın ruhsal gücüne karşılık, aşâğılık günlük uygulamalar” olarak nitelendirmiştir. İnsanlar, haberi okumak isterken içten içe inanmak istedikleri doğrultuda hareket etmektedir. Aynı Hall’ün “Kodlama/Kodaçım” (*Encoding/Decoding*) (2006) başlıklı makalesindeki hakim-müzakereci-muhafiz okuma tanımlamalarından hakim okuma tanımıyla eş değerdir. Okuyucu ideolojik olarak da yatkın olduğuna inanmak ister. İşte burada da Baudrillard’ın tanımladığı şeytan (burada iktidar olabilir) aramıza kolaylıkla yerleşmiştir.

Hannah Arendt, Eichman davasında etkilenmiş yalan ve hakikati de bu bağlamda ele almıştır. Arendt’e göre bu iki kavram hiçbir şekilde yan yana gelememektedir ve aynı zamanda siyasette hakikat ile bir bağlantı noktasında uzlaşmamaktadır. Arendt, doğruluğun siyasi bir erdem olarak görülmediğini belirtmektedir (Arendt, 2012, s. 271). Siyaset ve yalan içkin bir yapıya sahiptir ve bu iki kavram ayrılmaz bir bütündür. Arendt şu soruları sorar; “Bu neden böyledir? Gücsüzlük hakikatin, aldatma iktidarın özünde mi vardır? Güçten yoksun bir hakikat, hakikate itibar etmeyen bir iktidar kadar alçak değil midir?” (Arendt, 2012, s. 272). Baudrillard’ın demokrasi hakkında yaptığı yorumu bu kısımda yinelemekte fayda vardır. Politika, demokrasi olarak yeniden bir varoluş içine girmiştir. Demokrasi öncesi dönemde Kağanlık, Krallık gibi hükmeden kişinin belirlenişi Tanrı tarafından yapılırdı. Demokrasi bu düzeni değiştirerek yeni bir evre getirdi. Artık Tanrı yöneticiyi belirleliyordu. Yönetecek kişiyi ve yapıyı artık toplumsalın sonuna gelmiş kitle belirlemektedir. İktidar yerini yeniden canlandırılan demokrasi simülakrına bırakmıştır (Baudrillard, 2021f, s. 54). Hanna Arendt’e atıf yapan Baudrillard, Galileo’nun teleskopu icat etmesi ve matematiksel hesabın keşfi ile doğal dünya bir Arşimet noktası icat edilerek bu noktanın dışında kalan bir yere taşınmıştır (Baudrillard, 2019, s. 14). Arendt, hakikat kelimesiyle adalet kelimesinin eş anlamlı gibi kullanılması gerektiğini hatta adalet kelimesi yerine hakikat kelimesinin kullanılmasını söylemektedir. Ancak aynı zamanda bunun da mümkün olamayacağını belirtmektedir ve buna sebep olarak da adalet ve hakikatten daha önemli bir şey daha vardır, bu da hayatta kalma dürtüsüdür. Yalan şiddet içermediği için masum sayılabilecek bir araçtır. Hakikat ise kendi alanında durduğunda ve dünyanın olağan akışına müdahale etmediğinde bir sorun yoktur. Eğer hakikati savunan kişi, doğal akışı bozmaya ve insanları inandırmaya çalıştığında, hakikatin varlığını tehlikeye atmaktadır (Arendt, 2012, ss. 273-274). Baudrillard’ın “-miş gibi değil” (2021f) düşüncesine karşın Arendt’in “yalan” düşüncesi hakikate karşı olan açıklamalarda farklılık olarak gösterilebilir. Kısaca özetleyecek olursak, Arendt hakikate karşılık bir yalanı konumlandırırken, Baudrillard ise ortada hakikatin olmadığını ve bu nedenle karşısına konacak bir şeyin de olmadığını savunur. Gerçek bir yerlerde vardır ama yalanın karşısına koyabilecek şekilde el altında bir yerde değildir. Çünkü, bu bir taklit değildir. Bu gerçeğin yerine geçmek isteyen bir simülakrdır. Hobbes’un şu söylemi de hakikat için önemlidir; “Hiç şüphem yoktur ki, bir üçgenin iç açılarının toplamı bir karenin iki açısına eşit olmalıdır fikri eğer herhangi bir kimsenin egemenlik hakkına veya egemenlik sahibi insanların çıkarlarına aykırı bir şey olsaydı,

doğruluğu tartışılmasa bile, ilgili kişinin elinden geldiği sürece, bütün geometri kitaplarının yakılması suretiyle yeryüzünden silinirdi” (Hobbes, 2007, s. 80).

Burada hakikati ikiye ayırmak gerekmektedir. İlk olarak rasyonel hakikatler denilen örneğin, *“üçgenin iç açıları toplamı 180 derecedir”*. İkinci olarak ise olgusal hakikatler söylenebilir. Doğruluğu herkes tarafından kabul edilmeyen durumların isimlendirilmesi olarak gösterilebilir. Örneğin, Sovyet kitaplarında Troçki'nin Rus devriminde herhangi bir rolü oynamamasına dikkat çekilmesi ya da görmezden gelmesidir (Arendt, 2012, s. 276). Baudrillard (2020a) hiçbir şeyin hatta Tanrı'nın bile sona erip veya ölümlü yok olmadığını söylemektedir. Hızla çoğalıp, sirayet ederek, doygunluk ve şeffaflık yoluyla, kökü kazınma, bitkinlik, bir simülasyon salgını ve ikincil varoluş olan simülasyon aktarımı ile her şey yok olmaktadır. Baudrillard'a göre, artık ölümcül bir yok olma biçimi değil, fraktal bir dağılma biçimi mevcuttur (s. 11). Buradaki iki düşünürün kötü ve iyi kıyaslaması farklılık göstermektedir. Bir tarafta ölüm yanlış bir harekete bağlanırken diğer tarafta algıladığımız ölüm, yerini yeni bir dağılma biçimine bağlamaktadır. Daha açık bir şekilde açıklayacak olursak, Arendt'e göre yalan, masum ve kullanımına göre tehlikeler içermektedir. Baudrillard ise yalanı konumlandırmamaktadır. Ona göre, bir simülasyonun içinde gerçeğin yerine geçmeye çalışan “şeyler” vardır. Arendt'in bakış açısından ele aldığımızda, bir marangozun elinde hakikat, istediği şekle dönüştürülmektedir ve bu da doğasına aykırıdır. Yalan ise bir sopa şeklinde kullanılmadığı sürece tehlike barındırmamaktadır. Baudrillard ise bir marangozun eline geçemeyecek kadar büyük bir tomruk parçasını işaret etmektedir. Öyle ki, yuvarlanıp geldiği yerden önüne ne çıkarsa biçmekte ve kendi simülasyonu içine katmaktadır. Biçim veren marangozu (iktidar, sermaye, ideoloji) da dağıtmaktadır. Arendt'in (2012) olgusal hakikatin karşısı olarak *“kasıtlı yapılan yanlış veya yalan söylemek”* olarak gördüğü söylenebilmektedir (s. 300). Pentagon belgelerinin ortaya çıkmasıyla birlikte kasıtlı yalan üretiminin imaj tasarısıyla da ilgili olduğu göstermektedir. Pentagon belgelerinde yaşanan korku, savaşı kaybetmek ile alakalı değildir, ABD Başkanı'nın itibarını kaybetme korkusu ile alakalıdır (Arendt, 2018, s. 25). Vietnam savaşındaki ABD yöneticilerinin kararları için ise *“hiçbir olguya, hiçbir bilgiye ihtiyaçları yoktu: onların 'teorisi' vardı ve bu teoriye uymayan tüm veriler ya inkâr ediliyor ya da görmezden geliniyordu”* şeklinde yorumda bulunmuştur (Arendt, 2018, s. 53).

Ralph Keyes (2017, s. 161), post-truth/hakikat sonrasının öğretisi için şunları söyler; *“Yaratıcı veri manipülasyonu ve olgu icat etmek, bizi tek bir doğrunun dünyasının ötesine, anlatsal gerçeğin dünyasına taşıyabilir. Süslenmiş bilgiler ruhen doğru, böylece hakikatin kendisinden daha doğru olabilir”*. Baudrillard Foucault'u Unutmak (2017b, s. 12) eserinde getirdiği eleştirilerde Foucault hakkında genel olarak *“iş işten geçtikten sonra ortaya çıkan bir mesih, iş işten geçtikten sonra yapılmaya çalışılan bir devrim gibi, iş işten geçtikten sonra verilmiş bir söylev olma özelliğine sahiptir”* şeklinde ifadeler kullanmaktadır. Baudrillard'a göre Foucault, *“saçma sapan bir simülakr kültürünün iktidarı ele geçirmiş olduğunu görememektedir”* (Baudrillard, 2017b, s. 21). Burada gerçeğin ortadan kaybolmasına bakalım. İletişim araçlarının ortaya çıkması ile çeşitli ağlar tarafından gerçek yeterince katledildi ve bu durumdan da yeterince bahsedildi. Gerçeğin ortaya çıktığı an ise bilimsel ve teknolojik gelişmelerin olduğu çağdır. Bu da yukarıda bahsedildiği gibi Galileo'nun teleskopu bulmasından matematiksel işleme kadar hepsini kapsamaktadır. Gerçeklik bu dönemde ortaya çıkmıştır fakat aynı zamanda dünyaya çözümlenmeye çalışan insanlık ile gerçek de kopmaya başlamıştır. Bu

paradoksal bir durumdur çünkü, gerçek dünyanın ortaya çıkmasıyla beraber ortadan kaybolmaya başlaması aynı andadır (Baudrillard, 2019, s. 14). Genel olarak bakacak olursak Hanna Arendt, yukarıda da bahsedildiği gibi yalan gerçeğin karşısında vardır ve ortaya da çıkabilir şeklinde bir yorum yapmaktadır. Post-Truth çağda bu durum sıkça ortaya çıkmaktadır. Baudrillard ise ne yalanı ortaya koymaktadır ne de gerçeği. Onun düşünce yapısından baktığımızda gerçeğin var olduğunu ve simülasyonun var olması için birbirine bağlı olduklarını söyleyebiliriz. Simülasyon evreninde saldırı altında olan özne, simülakrlardan kurtulamamaktadır. Ortada taklit yapan bir “şey” olmadığı için hakikatten ayırmak da özne için imkânsız bir hal almıştır.

Jean Baudrillard ve Haber

Postmodernizm konusundaki birçok tartışmada Jean Baudrillard'ın adı geçse de hem Baudrillard hem de onun fikirlerini çalışan araştırmacılar tarafından bu durum yanlışlanmaktadır. Baudrillard'ın gerçek ile olan sorgulama süreci ister istemez kendisini de postmodernizm tartışmalarının ortasına itiyor fakat bu durum doğrudan kendisinin bu akımın içerisinde yer aldığını göstermemektedir. Jean Baudrillard'ın eserlerinin neredeyse tamamını Türkçeye çeviren Oğuz Adanır (2021) gerçekleştirdiği bir söyleşide bu duruma dikkat çekmektedir. Baudrillard, İstanbul'a Boğaziçi Üniversitesinde yapacağı söyleşi için geldiğinde TRT ile bir röportaj yapmıştır. Burada röportajı gerçekleştiren gazetecinin başlangıçta Baudrillard için postmodernist ifadesini kullanmasından sonra Baudrillard, gazetecinin sözünü keserek “*bu şekilde devam edecekseniz burada bu röportajı bitirelim*” demiştir. Bunun gibi daha birçok söyleşide ve yazdığı makalelerde bu konuya değinen Baudrillard, postmodernizmi de eleştirmiştir. Genel olarak Baudrillard'ın çeşitli kategorilerde değerlendirilmesi ve kalıplara sokulmasına karşın verilecek cevaplar ve tartışmalar başka bir çalışmanın başlıca konusu olabilir. Bu çalışmanın temel amacı olan haber kavramının yeniden yorumlanması düşüncesi, Baudrillard temelli bir düşünce ile oluşturulmaya çalışılmıştır. Baudrillard (2021b, ss. 246-247) iletişime kuramsal bir model belirlerken bunu üç aşamada yapmaktadır. İlk olarak McLuhan'ın yaklaşımına dikkat çekmektedir. Kitle iletişim araçları içeriklerinden bağımsız ele alınabilir ve sahip oldukları teknolojik yapıya bakılarak devrimci oldukları ve devrim yaptıkları söylenebilir. Fotonik alfabe, kitap, radyo derken sinema ortaya çıkmış ve bütün dünyanın anında ve dünya çapında iletişim çağına girmiş olduğu söylenebilir. İkinci olarak ise iktidar iletişim araçlarını denetlemektedir. O nedenle karşımıza iki tür yorum çıkabilir. Ya iletişim araçları iktidarı ele geçirecek ya da bol miktarda yıkıcı içerik ile amacından saptırılarak iktidarın elinden iletişim araçları çekilip alınacaktır. Üçüncü adım olarak Enzensberger'in yaklaşımıdır. İletişim araçlarının sahip oldukları güncel yapısı belli bir toplumsal ilişki biçimini şekillendirmektedir. Sahip oldukları bu yapı ve gelişim sürecinden görüleceği üzere sosyalist ve demokratik bir iletişim biçimi oluşturulabilir. İçinde bulundukları bu güç dışarıya çıkarılmalıdır. Görüldüğü üzere Baudrillard'ın iletişimi kuramsal bir çerçeve ile örneklendirmeye çalışırken yer verdiği düşünceler araç odaklı bir iletişim modelinin de göstergesidir.

Öte yandan McLuhan ve Baudrillard arasındaki etkileşimin tarifi yapılırken benzerlikler gösterilse de bazı terimlerdeki benzerlik Stevenson'a göre (2015, s. 242) bunlar kitle iletişim araştırmaları konusunda içepatlama ve anında iletişim kavramlarıdır. Stevenson aynı zamanda McLuhan ve Baudrillard'ın ayrıldıkları noktaya da dikkat çekmektedir. Teknolojik bağlantı

biçimlerinin oluşturduğu ortama McLuhan'ın iyimser bakması ve Baudrillard'ın duruma daha kötümser bakması örnek olarak gösterilebilir. Baudrillard, enformasyon saldırısını özneyi ortadan kaldırmak ve katılım yerine kayıtsızlık yaratmakla ilişkilendirmektedir. Baudrillard (2021d, s. 11), toplumsal bir kör düğüm olarak görmekte ve her şeyi emen bir sünger olarak görmektedir. Kitlelerin etrafında dönen toplumsal, gönderene dönüşen bir konumda yer almaktadır. Kitlelere yapılan çağrı her zaman yanıtız kalmıştır ve kitleler kendilerine yapılan bütün çağrıları birer ışık demetine dönüştürüp yaymamaktadırlar. Burada tam tersi bir durum söz konusudur. Devlet, Tarih, Kültür ve Anlamın çevresinde oluşturulmuş ışık demetlerini emerek ortadan kaldırmaktadırlar. Onlar tepkisizliktir, tepkisizliğin, nötr olanın gücüdür.

Bütün söylevlerin kökeninde yatan boşluğun adı kitledir ve toplumsalla ilgili olan her şey unutulduğunda geriye kalan artıktır (Baudrillard, 2021d, s. 14). Genel bir değerlendirme yapıldığında toplumsal olanın aktif bir konumda yer alırken aslında zıtlığa içinde yer vermesi ve pasif bir konumda yer alması bu durumu açıklamakta zorluk çıkarmaktadır ve zaten kitle Baudrillard'a göre (2021d, s. 13) bir kavram değildir. Ancak "hamurlaşmış, vıcıklaşmış lümpen-analitik bir kavram olabilir". Haber kavramı günlük bir konuşmanın yansıması olmadığı için iletildiği kitle ile bir farklılık ve bir anlam kazanmaktadır. Yani bilginin iletildiği noktada yer alacak olan kitle, bu bilgiyi haber yapan bir etkiye sahiptir. Baudrillard (2021f, s. 114), "*her geçen gün daha çok haber ve bilgiye karşın giderek daha az anlamın üretildiği bir evrende yaşıyoruz*" derken anlam kaybına dikkat çekmiştir ve haberi bir bombardıman olarak görmektedir. Baudrillard'ın habere bakış açısı üç aşamaya ayrılmaktadır. İlk olarak haber, anlam üretmekte fakat tüm alanlarda karşılaşılan genel bir anlam kaybını engelleyememektedir. İletişim araçları ile topluma istediğimiz kadar mesaj ve içeriği yeniden pompaladığımızı varsaysak bile anlamın yok oluş sürecinin hızı, anlamın pompalanma hızından daha yüksektir. Birinci varsayımda anlamın üretiminin ve yok oluşun bir yarış halinde olduğu, yok oluşun üretim hızına karşı galip geleceği vurgulanmaktadır. İkinci yaklaşıma göre haber, anlamla ilişkisi olmayan bir "şeydir". Öyleyse haber başka bir şey başka bir işlemsel model olup, anlam ve anlam dolanımıyla bir ilişkisi yoktur. Baudrillard, Shannon'un yaklaşımını göstererek, iletişim evreninin bir araç görevi yapmaktan başka bir işe yaramadığını söylemektedir. Haber, teknolojik bir araç özelliğine sahiptir ve içerdiği herhangi bir anlam yoktur. Bir başka deyişle "*haberden ne anlıyorsanız anlam odur*" denebilir. Anlam ise sonradan çıkan bir şeydir. Kısaca, haber enflasyonu ile anlam deflasyonu arasında hiçbir zaman anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Baudrillard'ın üçüncü yaklaşımına göre haber, anlamı doğrudan yok eder veya nötralize eden bir şey konumundadır. Haber enflasyonu ve anlam deflasyonu arasındaki belirgin ve zorunlu bir ilişki bulunmaktadır. Buradaki anlam yitimi, kitle iletişim araçları ile bağlantılıdır çünkü, bu anlam yitiminin haber formuna dönüşmesi kitle iletişim araçlarının müdahalesiyle birlikte olmaktadır (Baudrillard, 2021f, ss. 114-115).

Haber kavramını açıklamada diğer düşünce akımlarındaki açıklamalardan farklı olarak Baudrillard haberin bir anlam zedelenmesi ve anlamın gittikçe yok olduğu bir bombardıman aracı olduğuna dikkat çekmektedir. Baudrillard, haberin artışı değerlendirirken kullandığı enflasyon ve deflasyon tanımı konuyu anlamamız için bize özetlenen önemli bir kalıptır. Her geçen gün haber artışı görülmektedir. Baudrillard'ın bunu dediği dönemde internetin ve sosyal medyanın olmadığını göz önüne aldığımızda ileriye dönük önemli bir saptama olduğu görülmektedir. Öte yandan habere

maruz kalmamız her geçen gün artmaktadır. Gazete, tv, bilgisayar, akıllı telefonlar, akıllı saatler gibi birçok teknolojik araç hayatın her alanında bize haber akışı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra ise haberin anlam değeri Baudrillard'ın söylediği dönemden daha da hızlı azaldığı söylenebilir. Bu bombardıman saldırısı altında okuyucunun direnç göstermesi pek olası gözükmemektedir. Hızlı ve sürekli bombalanan bu “şey” artık ulaştığı yerde eski adıyla bilinen haber olmayacaktır. İşte bu nedenle haber kavramı yeni bir çerçeveden ele alınıp, yitirdiği anlamla beraber içine düştüğü yeni tanımı yapmıştır. Simülasyon içerisinde yer alan haber, artık gerçeği ileten saf bir araç değildir. O, artık anlamını günden güne kaybeden bir simülakr özelliğine bürünmüştür. Gerçeğin yerine geçmeye çalışan simülakr düzeninde haber de anlamdan yoksun olmasının yanı sıra bir yerlerde olan gerçekliği örtmekte ve gerçeğin yerine geçmektedir.

Post-Haber

Buradaki “Post” kelimesi ya da Türkçesiyle “Sonrası” kullanımı, haberin artık başka bir boyuta geçen kavram olduğunu belirtmek içindir. Aynı zamanda burada dikkat çekilen nokta yalan haber ve post-haber kavramlarının aynı olmadığına dikkat çekmek içindir. Post-Truth kavramı ya da “Hakikat Sonrası” kavramı önceki bölümlerde Arendt ve Baudrillard açısından tartışılmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken iki husus bulunmaktadır.

Birincisi Yalan Haber ve Post-Haber aynı anlama gelmemektedir. Yalan haber, bir gerçekliğe karşın üretilen bir kavramdır. Post-Haber ise gerçekliğe karşı üretilen bir kavramı işaret etmemektedir. Bizzat gerçeğin yerine geçmek isteyen bir simülakr düzenini işaret etmektedir. Bu konuda Baudrillard'ın “Körfez Savaşı” söylemi örnek gösterilebilir. Baudrillard (Toffoletti, 2020, s. 117) bu söylemiyle neyi kastetmektedir? Norris gibi düşünürler bunu eleştirmekte ve kaybedilen canların, yıkımın bir sanal savaş olduğu düşüncesine karşı çıkmaktadır. Öte yandan Victoria Grace, William Merrin, Paul Patton gibi düşünürler Norris'in yaptığı yoruma karşı çıkmaktadır. Baudrillard'ın, basit bir şekilde hiçbir şeyin yaşanmadığını söylemediğini belirtirler. Bu söylemin aslında elektronik medya ve sanal imajların sürüklediği yeni bir savaşı gözlemlemektedir. Baudrillard (2012), “savaşın yerine savaşın işaretlerinin konulması” şeklinde belirttiği görüşünde medyanın görüntüleri birleştirerek bir medya taktiği ile oluşturulduğuna dikkat çekmektedir. Ona göre, medya olanı gerçek haliyle değil, oluşturdukları istihbarat raporları, haritalar, grafikler gibi içeriklerle savaşın sanal boyutunu dile getirmiştir.

İkinci olarak ise haber, günden güne azalan anlam içerisinde sürekli artan bir nicel durumda yer almaktadır. Bunun yanı sıra haber, simülasyon evreninde bir simülakrdır. Özne artık parçalanmış bir halde olduğu için haber gerçekliği taşıyan bir anlama sahip olsa da karşısında bir anlam düzeni yaratabilecek okuyucu bulunmamaktadır ki haber de zaten gerçekliği taşımamaktadır. Baudrillard (2021f, s. 115), “haber enflasyonuna karşı anlam deflasyonu” önermesini yaparken git gide anlamını yitiren bir olgu olarak haberden bahsetmektedir. Ona göre haberin anlamı yoktur ve kitleler haberden ne anlıyorsa anlam odur. Anlamın yok olması konusunda Baudrillard (2018, s. 21) şu soruyu yöneltmektedir; “*Bu yolculukta tek sorun şu: Anlamın yok olmasında nereye kadar gidilebilir*”.

Ona göre bütün sorun buradadır. En önemli an olarak bu yolculuğun sonu olmadığı, sona ermesi için de bir neden olmadığı gerçeğinin öne çıktığı o andır.

Baudrillard içinde bulunduğu dönemde kitle iletişim araçlarının etkisinden kaynaklı önemli tespitler gerçekleşmiştir. Öte yandan anlamsal olarak da haberin içinde olduğu durumu tanımlamıştır. Bütün bu kavramlar arasında haberi kuramsal açıdan yeni bir tanımlama ile anlamlandırmaya çalışmak gerekmektedir. Bu çalışmanın da amacı bu anlam yitimi çağında farklı bir açıdan haberi ele alarak yeni bir tanımlama yapmaktır. O halde haberi tanımlamak için belirli kategorilere ayırarak anlamayı daha kolay bir hale getirmek gerekmektedir. Haber, bu anlamlandırma sistemi içerisinde 3 başlık altında tanımlanabilir. Baudrillard'ın öne sürdüğü “-mış gibi” kavramıyla birlikte “-mış haber” ilk aşaması denebilir. İkinci aşama ise “ideoloji sonrası haber” olarak tanımlanabilir. Son aşama ise “simülasyon haber” olarak söylenebilir.

-Mış Haber

Buradaki haberin içinde bulunduğu ilk evrede yalan ve olmuş gibi olan durum arasında bir fark bulunmaktadır. Yukarıdaki hakikat tartışmalarında da olduğu gibi yalan, var olan bir gerçekliğin karşısında durmakta ve kandırarak kitleyi beklemektedir. Burada ise kitlenin üzerine giden bir simülakr düzeni bulunmaktadır. Ortada bir gerçeklik yoktur. Gerçek yok olmamıştır fakat görünürde de yoktur. Simülasyon evreninde varlığını sürdüren gerçeklik, Borges'in masalındaki haritanın altında kalan ülkenin kendisidir. Baudrillard'ın (2021f, ss. 15-16) “-mış gibi” tarifine bakacak olursak bu durumu haber açısından da anlamak için kolaylık sağlayabilir. Hastaymış gibi davranan insan bir sahtelik sergilemektedir. Lakin kendinin hasta olduğuna inanmış biri hastalığın semptomlarını göstermektedir. Bu durumun karşısındaki psikanalistler, bu kişinin gerçekten hasta olup olmadığını anlayamamaktadır. Böylelikle haber de ilk evrede bir rol yeteneğine bürünmektedir. İleriki evrelerde ise simülakr olarak yerini alacaktır. Hastalığı simüle eden kişiye hasta değil demek mümkün değildir. “-mış haber” kavramında simülasyonun öncesindeki bir basamak gibi bakılabilir. Haber kendi başına oluşmamaktadır. Bir süreç içerisinde yer alan farklı etkenler kendisini meydana getirmektedir. Üretim aşamasındaki bir düşünceden yola çıkarak varlığını iddia etmeye çalışan haber, buradaki hareketinde simülakr gibi hareket etmek isteyen konumdadır. Kitlelere ilettiği olay bilgisindeki anlam giderek azalırken son bir uğraş ile kitlelerin akıllarında kalmaya çalışan bir toz kalıntısı olmak için uğraşmaktadır. Haberi üretenlerin “olmuş gibi”, “olmuş olabilir”, “zaten olacak yazalım” gibi düşüncelerden yola çıkarak ürettiği haberler “-mış haber” olarak varlığını sürdürmektedir. Haberi üretenler yalan söylememektedir ya da bir kurgu içerisinde değildir. Onlar içine girdikleri simülasyon evreninde tüketime karşın yürütülen yetiştirme çabası içerisinde temenni ile haberleri hazırlamaktadır. Baudrillard, kitlelerin “Yalan söylediklerini biliyorum, ama herhalde o kadar da değildir” diye düşündüklerini ileri sürmektedir (Baudrillard, 2021f, s. 117). Yalan haber dememiz için ortada bir gerçek ve karşısında olan “şeye” de yalan dememiz gerekir. Oysa ortada ne gerçeklik vardır ne de gerçeği anlayacak herhangi bir kitle. Gerçek bir yerlerde mutlaka vardır ki bunu bilmemizin tek sebebi simülasyonun olmasıdır. Aksi takdirde simülasyon bir hayal ürünü olarak kalacaktır ki bu onun doğasına karşıdır. Kısaca özetleyecek olursak, “-mış haber” bir yalan değildir. O simülasyon tezgahında tüketim içerisinde var olmaya çalışan üçüncü derece bir adımdır.

Bir umut vaadi içerisinde olan bu haber türünde, haberi üreten bir beklenti içerisinde, okuyucu ise kendisine iletileni bekleyendir.

İdeoloji Sonrası Haber

İdeolojiler artık tüketim döneminin gerisinde kalmıştır ve bu düzen içerisinde onlar anlamını yitiren göstergelerden ibarettir. Böylesi bir düzen içerisinde gösterdiği yerin arkasındaki boşlukta var olmaya çalışan “şey” ideolojinin arkasında oluşturulmaya çalışılan bir anlam bütünüdür. Bunu da haber sağlamaktadır. Baudrillard, ilk çalışmalarında ideolojiyi maddi ve simgesel üretim düzeninde ele alarak anlamlandırmaya çalışmıştır. Sonraki çalışmalarında simülasyon yani hipergerçeklik ve simülakr kavramlarına ideolojiyi katmıştır. İdeoloji, gerçekte var olan şeyleri gizlemeye işaret eden ve çağın gerisinde kalmış eskimiş bir anlam arayışına girmektedir. Öte yandan işaret aslında herhangi bir şeyi gizlemediğini gizlemektedir ve bunun esas nedeni ise arkasında hiçbir şeyin bulunmamasından kaynaklanmaktadır (Rehmann, 2017, s. 28). Baudrillard’a göre (2022a, s. 62), sorun bizim gerçeklik anlayışımızda bulunmaktadır. Sahip olduğumuz tek gerçekliği ayakta tutmaya çalışmaktayız. Bu iş de akla gelen en saçma sloganı üreterek yapıyoruz: “Bir şeyler yapılması gerekiyor. Hiçbir şey yapmadan duramayız”. Ona göre bu durum bir şeyler yapmayı tetiklemek hiçbir zaman özgür ve işlevsel olmamıştır. Bu durum olsa olsa kendi güçsüzlüğünü aklama ve bir kendine acıma çabası olabilir. Baudrillard (2021f, ss. 27-28), ideoloji konusunda sık sık Disneyland’i örnek göstermektedir. Ona göre Disneyland, Amerika’nın övülen değerlerinin, idealleştirilmiş zıtlıklarla dolu bir gerçekliğin bir mekâna uydurulmuş halidir. Bütün bunlar ideolojik bir tezgahdır ve üçüncü basamak bir simülasyon olayının gizlenmesini sağlamaktadır. Disneyland “gerçek” ülkenin, “gerçek” Amerika’nın bir Disneyland’a benzediğini gizlemeye yaramaktadır. Disneyland’i çevreleyen Los Angeles ve Amerika, gerçek bir evrene değil hipergerçek ve simülasyon evrenine aittir. Burada sorun yanıltılmış bir yeniden canlandırılmış gerçeklikten (ideoloji) çok, gerçeğin gerçeğe benzemediğini gizleyebilmek ve gerçeklik ilkesinin devamını sağlayabilmektedir. Kısaca bu durum bir “gizleme” simülakrıdır. Baudrillard (2021f, s. 31) Bourdieu’dan yaptığı alıntıda “*Güç ilişkilerinin özünde yatan şey, güç ilişkilerine benzememeye çalışarak gücünün tamamını bu gizlilikten almaktadır*” ifadelerine yer vermiştir. Mark Poster’a (1994, s. 178) göre, Baudrillard için dil sadece kendisi açısından anlamlı bir var olma içerisinde değildir. Bu sebeple de dil özneyi kuran tarafta bulunmaktadır ve tersi söz konusu değildir. Burada yer alan gizlilik aynı şekilde habere uyarlandığında dil açısından inşa edilen haber metni bir gizlilik içerisinde yapılmaktadır. İdeolojik inşanın herhangi bir tutarlılığı yoktur çünkü, ideolojinin kendisinin bir tutarlılığı bulunmamaktadır. McLellan’ın (2005) dediği “*ideoloji kaygan bir zemindir*” sözü açıklamanın yanı sıra tutarlılık açısından da kaygandır. Gazete, televizyon veya internet medyası fark etmeksizin her haber üretim aracında yer alan haberler, bir tutarlılık sergilememektedir. Görece ideolojik yakınlığı belli olan bir haber üretim mekanizmasının yaptığı haberdeki söylem bir diğer gün tam tersi şeklinde verilebilir. İdeolojinin var olduğu yerde bir çizgiden gitmenin olması gerekirken burada bir çizgi bulunmamaktadır. İdeolojinin anlam yitimi de aynı haber gibi gün geçtikçe artmaktadır. Bütün bu anlam yitimi serüveninde hem ideoloji hem haber evrilerek yeni düzene geçmiştir. Simülasyon tezgahının ikinci adımı olan bu süreç, gizlemeye çalışılan fakat bunun için saklanmak yerine ön plana çıkan bir hareket kabiliyetiyle var olmaktadır. Eski düzende ideolojinin

hedefini belirleyen iktidar yapısı kendi doğrularını belirlerken artık simülasyon düzeni içerisinde nesneleşmiş ve simülasyonun istediği doğrultuda çevresine müdahale etmeye başlamıştır. Ne iktidar ne de ideoloji, simülakrlardan öte gidemez ve kendileri de birer simülakr olarak varlığını sürdürür. Haber üretenler tüm bu simülasyon tezgâhı içerisinde üretim gerçekleştirmektedir. Haber artık ideolojinin arkasındaki oluşan yerde bulunmakta ve okuyucunun gerçeği haber olmaktadır. Haber de gerçeğin yerine geçmeye çalışan bir simülakr olmuştur. İdeoloji sonrası durumda ideolojinin işaret ettiği yerdeki gizleme artık yerini bir simülakra bırakmıştır. Ne kendisini gizlemekte ne de gerçeğe karşıdır. O tamamen gerçeğin yerine geçme niyetindedir.

Simülasyon Haber

Kendini tekrar etmekte olan tarihsel bir anlayışın tek başına anlaşılabilir bir yaşam olması imkansızdır. O, artık ikiyüzlü bir yaşama sahiptir. Sanattan, felsefeye, politikaya hepsinde ve bütün katmanlarda kendini gizleme ve örtme haline sahiptir. Bu durum bütün her yerine sinmiştir. Şöyle ki, sistem oturduğu yerden bütün var oluşuyla birlikte yorgunluğu ve çaresizliği büyük bir ekrandan izlemektedir. Görece yenilik ve teknolojik ilerleme olarak kabul edilen şeyler bir simülasyon evreninde kaybolup gitmekte olan “şeylerdir” (Baudrillard, 2022a). Aslında bütün ikilem şunlardan ibarettir; simülasyon tersinmezdir ve simülasyonun ötesine bir geçiş bulunmamaktadır. Artık geldiğimiz durumda simülasyon bir olay değil, bizim mutlak bayağılığımızdır. Simülasyon, gündelik bir müstehcenlik ve kati bir nihilizm içinde yer almaktadır. Bütün içinde bulunduğumuz bu süreçte nereden geleceği bilinmeyen ve öngörülemeyen farklı bir olayı beklerken var olan formların hepsinin bilinçsiz bir şekilde tekrarlanmaya hazırlanmaktadır. İkilemin diğer parçasında ise simülasyon sanatı, dünyanın görünüşlerini yok etmek için tekrar tekrar dirilen ironik bir vasa sahiptir (Baudrillard, 2021c, s. 35). Bir başka bakış açısıyla simülasyonun gerçekten farkını anlamanın ne kadar zor olduğunu Baudrillard’ın (2021a, s. 80) verdiği şu örnekle anlayabiliriz; “*Büyüsü bozulmuş simülasyon: Porno – Hakikiden daha hakiki olduğu için – simülakrın doruk noktasıdır. Büyülü simülasyon: Gözaldatım – Sahteden daha sahte olduğu için – görünümün sırrıdır*”. Simülasyonu farklı yaklaşımla örneklendirdiğimizde ortaya çıkan durumun bütün bir sisteme hükmeden bir olgu olduğunu görmekteyiz. Haber de bu sistem içerisinde kendi yerini almıştır. Gerçeğin yerine geçmeye çalışan simülakr düzeninin bir parçası olan haber, artık simülasyon evreninin devamlılığını sağlayan bir hale dönüşmüştür. Haberi yeniden kavramsallaştırırken izlediğimiz bu yolda haberin son evresine ulaşmaktayız. Haber, artık var olan bir gerçeklik ile aynı derecede paralel değildir.

Liberal göstergeler demokrasiye katkısını sağlamakla görevlendirdiği haber, bütün bunların dışında bir bağımsızlık elde etmiştir. Akıllara şu soru gelmektedir; “*Liberal düşüncenin habere yüklediği anlamı haber kabul etmekte midir?*” aynı şekilde Eleştirel düşüncede yer alan “eğip bükme” düşüncesine karşı olarak da “*Haber, eğilip bükülmekten ziyade acaba başka bir düzenin nesnesi midir?*”. Bu sorular çalışmanın da bu zamana kadar ki eleştirilerini içermektedir. Haber, simülasyon evreninde yerini alırken ardında yalanı, taklitleri, ideolojiyi bırakmıştır. Bütün bu geride bırakma sürecinin devamında ise haber okuyucusu olan özne, kendisine gelen iletilere karşı bir tepki vermemektedir. İletiler bir özgünlük taşımazken tek görevi bombardıman sağlamakla birlikte öznenin düşünsel anlamda bir farkındalığa kavuşmasını engellemektir. Medyanın yarattığı imgeler ile

gönderdiği haber akışı okuyucunun elini kolunu bağlamaktadır. Okuyucu, haberdeki gerçekliği veya hiper-gerçekliği anlayabilecek durumda değildir. Medyanın büyük gücü sorgulamayı engellemek üzerine kurulmuştur. Bu devasa güç tarafından üretilen imgeler, varlığı ortada olan ve yaşanmış olan gerçekliğin diğer düzeyleriyle kıyaslanarak sınanmasının imkânsız olduğu görülmektedir. Bu nedenle de özneler, taklitçilik yapan medya mekanizmalarının devasa gücünün oluşturduğu baskı altında edilgen bir etkiye indirgenmesi olarak görülmektedir (Rehmann, 2017, ss. 228-229).

Habere maruz kalan kitle, özelinde özne, özgürlüğü elinden alınmış bir balık gibidir. Cam fanus içerisinde yaşayan balık ile büyük bir okyanusta yaşayan bir balık aynı şartlara ve düşünce yapısına sahip değildir. Fanustaki balık, biri tarafından beslenmekte, suyu değiştirilmekte ve en önemlisi ise sahip olan kişi nereye götürürse orayı görmektedir. Bu durumda fanustaki balığın özgürlüğüne kavuşmasını beklemek boşuna bir beklenti olur. Bu durumun gerçekleşmesi için balığın sorgulama yapacak zekaya sahip olması ve aynı zamanda gerekli evrimsel süreçleri geçerek denize ulaşması gerekmektedir. Lakin ne bu sorgulamaya erişecek motivasyona sahiptir ne de gerekli evrimi geçirmesi için süreye sahiptir. Okuyucu da buradaki örnek gibi sorgulayıcı akla ulaşması simülakrlar tarafından sürekli engellenmekte ve aynı zamanda gerekli gelişimi gösterecek bütün yolları simülasyon evreni tarafından yok edilmektedir. Bu yüzden özne parçalanmıştır. Kısaca medya simülakrı, eline aldığı okuyucuyu simülakr olan haberler ile istediği şekilde yönetmektedir. Burada dikkat edilmesi gerek ise sahiplik yapısı ve iktidar da simülasyondan etkilenmektedir. Simülasyonun kendi kuralları gerçeğinden farklı olduğu için güç sahipleri de burada erimekte ve simülasyonun yarattığı kap içerisinde kendine yer edinmektedir. Televizyonda yer alan sansür ögesi kelimeler sürekli engellenirken, kelimesi kullanılmayan ama gösterge olarak vücudun belli kısımları yayınlanmaktadır. Buradaki sorgulamada bu simülasyon tezgahının belli bir tutarlılık içerisinde olmadığını söyleyebiliriz. Baudrillard'ın *Nesnelere Sistemi* (2020b) isimli eserinde değindiği gibi tüketim ile arşa çıkan bu düzende artık tüketim kuramı öncelik bir hal almıştır. Haliyle bu tüketimin doruk noktasında verilen özgürlük yine tüketimin içinde yer alan bir başka nesneyi işaret etmektedir. Haberler de aynı şekildedir. Herhangi bir televizyon kanalı, gazete, internet medyası size hakikati sunmaz. Hangi ideoloji olursa olsun bu simülasyon içerisinde eriyen bir nesne durumundadır. O yüzden "*Tarafsız medya istiyorum*" demek anlamını yitirmiş bir dilektir.

Çalışmanın genel olarak değindiği noktalardan yola çıkarsak Post-Haber kavramı, üç aşamadan geçmekte ve her aşamada var olan gerçeklik sorununu yansıtmaktadır. Beklenen haber aşamasıyla başlayıp, ideolojik olarak boşluğun olduğu noktayı doldurmaktadır. Ardından da bütün bir düzenin içinde anlamsızlık oluşturup göstergeler ile yeni bir evren yaratarak simülasyonun sürekliliğini sağlamaktadır. Her türlü evrede bir simülakr olarak yerini almaktadır. Yani gerçeğin karşısında olan değil, gerçeğin bizzat yerine geçmek isteyen bir yerde bulunmaya çalışmaktadır. Baudrillard'ın dediği gibi haber bir bombardıman sağlamaktadır fakat anlamın yitip gitmesini de sağlamaktadır. Bu iki olay, okuyucu açısından anlaşılması zor bir yere doğru gitmektedir. Haber üretenlerin çelişkiler barındıran yayın politikaları eğer ideolojik veya gerçek olan haber olsaydı muazzam bir tepki ile karşılaşması gerekirdi. Bunun aksine herkes yayınlanan her haberle birlikte bir tepki ve bir dönüşüm geçirmektedir. Okuyucu bütün bu anlam yitimini anlayamayacak durumda olduğu için çelişkilerin de bir önemi kalmamaktadır. Haberin buradaki tek görevi bir simülakr olarak görevini yerine getirmek

ve okuyucunun simülasyon evreninde kalmasını sağlamaktır. Sadece üretim ve öznelere gönderilen iletilerden ibaret olan haber, aslında tüketim toplumunda yer alan ve ihtiyaçlarının elzemliği konusunda bir fikre sahip olmayan özneye kolayca nüfuz edebilmektedir. Baudrillard (2021f, s. 116) haber simülakrının ayakta tutulması için muazzam bir çabanın olduğunu dile getirmektedir. Amaç, kesinlikle anlamdan yoksun bir gerçeklikle karşılaşmamıza yol açacak bir simülasyon sürecinden aniden kurtulmamızı engellemektir.

Sonuç

Haber kavramı ilk çıktığı andan itibaren yenilenen bir anlam bütünü içerisinde yer almıştır. İletişim kuramları arasında kendine bir zemin oluşturmakta zorlanan haber, McLellan'ın ideoloji için dediği gibi "kaygan bir zemin" üzerindedir. Bu kaygan zeminde haberi sınıflandırmak ve belirli bir kalıba sokmak gerçekten zordur. Liberal görüşte demokrasinin açığını kapatan ve dördüncü kuvvet olarak görülen haber, Eleştirel görüşte "eğilip, bükülebilen" bir nesne olarak görülmüştür. Liberal görüşün iddia ettiği üzere gerçekliği iletme ve iktidarı denetleme görevini haberin doğuş nedeni olarak görmek bir öğretilen öteye gidememektedir. Eleştirel görüşte ise bir hâkim sınıf aramak ve bu sınıfın sürekliliğini sağlamak için haberi ve üretim mekanizmasını ele geçirmek amacı vardır. Haber burada da gerçeklikten payını almıştır ve sadece değiştirilen bir unsur olarak sunulmuştur. Her iki görüşte de yer alan gerçeklik, aslında haberin temel bir sorunu olarak öne çıkmaktadır. Liberal görüşün haber anlayışını "olması gereken" olarak görebiliriz. Eleştirel görüşün haber anlayışı ise "eksik bir eleştiri" olarak görülebilir. Simülasyon evreninde yer alan haber, gerçeklikten ve yalandan da uzaktadır. O artık bir simülakrdır. Baudrillard ve Arendt Post-Truth çağ içerisinde bir hakikat arayışı varsa danışacağımız iki önemli isimdir. Her iki düşünürün de farklı bakış açıları olsa da özünde bir gerçeklik sorgusu yapmaktadırlar. Arendt, yalanı ve hakikati karşılıklı olarak görürken Baudrillard, yalan ve hakikati karşılıklı koymamaktadır. Gerçek bir yerlerde bulunmaktadır. Simülasyon ise gerçekliğin varlığıyla şekillenmektedir fakat gerçeği fırlatıp atmaktadır veya gizlemektedir. Bu yüzden Baudrillard'ın düşün dünyasında konumuzun odağında olan haber için yalan demek doğru bir varsayım olmaz.

Haber kavramı bu çalışmanın özelinde bir simülasyon evreni içerisindeki simülakr olarak ele alınmıştır. Post-Truth ve yalan haber sürekli tartışılmıştır fakat bu durum onunla karıştırılmamalıdır. İki kavramın yakınlığı ile özünde Post-Haber'in bir bağlantısı yoktur. Tek ortak noktaları hakikatin tartışılmasıdır. Baudrillard'ın düşünsel dünyası haberi farklı açılardan ele alsa da bu çalışmada bütün söylemlerinden yeni bir haber kuramı oluşturulması hedeflenmiştir. Haber bir bombardıman olarak yerini alırken günden güne de yitirilen bir anlamı işaret etmektedir. Simülasyon evreninden kurtulmamamızın sağlanması için haber simülakrı sürekli olarak enformasyon pompalamaktadır. Lakin yitip giden anlam ile baş edememektedir. Bir yerden sonra bütün haberler sadece bir iletiden ibaret olmaktadır. Yok olup giden toplumsal, bir kitle olarak yerini alsa da parçalanmış öznelere üzerine yağın yağmur taneleri gibi haber de yere düşmektedir ama kimsenin faydalanacağı bir zemin üzerine düşmemektedir. Haberin anlamdan yoksun bir hale gelmesi aynı zamanda kitleyi de iletken bir hale getirmiştir. Haber sürekli üretilen bir mekanizma olmuştur ve içine parçalanmış özneyi de katmıştır. Buradaki asıl sorun, haberin anlamsızlığı ve gerçekten uzaklığı ile parçalanmış öznenin

katkısı herhangi bir varlığı işaret etmemektedir. Sadece iletilen imgelerden ibarettir. Bu kuramda, –miş haber, ideoloji sonrası haber ve simülasyon haber evrelerinden geçilmektedir. Haber, bilinçli bir yalanın parçası değildir. Bu üç basamağın yoğun olduğu bir simülakrdır. İdeolojiyi de aşan haber, işaret edildiği yerin arkasındaki boşluğu doldurmaktadır. Kendi ideolojisini kendi oluşturan bu simülakr düzeninde sistemli bir ideolojiden de söz etmek pek olası değildir. Haber son basamakta gerçeklikten yoksunluğu iyice ispatlanmış, gerçeği gizlemeye çalışan simülasyonun bir parçası olarak simülakr düzeni içine dahil olmuştur. Amacı sadece gerçeğin yerine geçmektir ve kitlelere yağmaktır. Inception filmindeki Cobb karakterinin totemi okuyucuda bulunmamaktadır. Neyin gerçek neyin simülasyon olduğunu anlayabilecek durumda değildir. Bu nedenle haberin yeni bir kuramsal yapıda tartışılması gerekmiştir ve bu çalışmada buna değinilmiştir. Her ne kadar Baudrillard “beni anlamamışlar” dese de Matrix filmi güzel bir örnek olarak verilebilir. Nasıl ki gerçek hayata dönmeyi engelleyen makineler ve kodlar varsa aynı şekilde simülasyondan çıkmamızı da engellemek için haber vardır. Baudrillard’ın yukarıdaki sözünü yinelemekte fayda vardır; “*amaç, kesinlikle anlamdan yoksun bir gerçeklikle karşılaşmamıza yol açacak bir simülasyon sürecinden aniden kurtulmamızı engellemektir*”.

Haber kavramı üzerine yeni bir bakış açısı getirmeyi hedefleyen bu çalışmanın oluşturduğu kavramsal çerçeve genişletilerek, örneklemeler üzerinden anlatılabilir. Post-Haber kavramı, özellikle dijital ortamda sürekli artan haber bombardımanında yeni örnekler ile kuramsal bir temel olarak konularak haberin değiştiği süreci anlamamıza ışık tutabilir.

Kaynakça

- Adanır, O. (2021). *Jean Baudrillard | Simülarklar ve simülasyon (1. Ders) – Prof. Dr. Oğuz Adanır* 29.01.2023 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=EfXqLICsA-Y&t=1814s> adresinden erişilmiştir.
- Allan, S. (2004). *News culture*. Open University Press.
- Althusser, L. (2019). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. (A. Tümertekin, Çev.). İthaki Yayınları.
- Arendt, H. (2012). *Geçmişle gelecek arasında*. (B. S. Şener, Çev.). İletişim Yayınları.
- Arendt, H. (2018). *Siyasette Yalan*. (İ. Oranlı & B. Şeker, Çev.). Sel Yayıncılık.
- Atabek, N., Dağtaş, E. (1998). *Kamuoyu ve iletişim*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2012). *Şeytana satılan ruh ya da kötülüğün egemenliği*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2015). *İlahi sol*. (O. Adanır, Çev.). Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Baudrillard, J. (2017a). *Can çekişen küresel güç*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2017b). *Foucault’u unutmak*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2018). *Amerika*. (Y. Avunç, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2019). *Neden her şey hala yok olup gitmedi? Anatolojik imgeden sayısal imgeye*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2020a). *Kötülüğün şeffaflığı aşırı fenomenler üzerine bir deneme*. (I. Ergüden, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2020b). *Nesneler sistemi*. (O. Adanır & A. Favaro, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2021a). *Baştan çıkarma üzerine*. (A. Sönmezay, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2021b). *Gösterge ekonomi politiği hakkında bir eleştiri*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.

- Baudrillard, J. (2021c). *Sanat komposu yeni sanat düzeni ve çağdaş estetik*. (E. Gen & I. Ergüden, Çev.). İletişim Yayınları.
- Baudrillard, J. (2021d). *Sessiz yağınların gölgesinde toplumsalın sonu*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2021e). *Simgesel değiş tokuş ve ölüm*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2021f). *Simülakrlar ve simülasyon*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2022a). *Her yer ekran*. (O. Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Baudrillard, J. (2022b). *Tüketim toplumu*. (N. Tural & F. Keskin, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Bennet, W. L., Lawrence, R. G. (1995). New icons and the mainstreaming of social change. *Journal of Communications*, 45(3), 28-29. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1995.tb00742.x>
- Cohen, S. and Young, J. (1973). *The manufacture of news: A Reader*, Beverly.
- Dursun, Ç. (2014). *TV haberlerinde ideoloji*. İmge Kitabevi Yayınları.
- Fishman, M. (1980). *Manufacturing the news*. University of Texas Press.
- Gieber, W. (1964). *News is what newspapermen make it*. I. A. Dexter & D. Manning (Ed). *White, people, society and mass communications* içinde (ss. 173-182). Free Press.
- Girgin, A. (2000). *Yazılı basında haber ve habercilik "etik"i*. İnkılap Kitabevi.
- Habermas, J. (1989) *The structural transformation of the public sphere*. (T. Burger, Çev.). MIT Press.
- Habermas, J. (1992) Further reflections on the public sphere, C. Calhoun (ed.). *Habermas and the public sphere* içinde (ss. 421-461). MIT Press.
- Hall, S. (2002). İdeoloji ve İletişim Kuramı. *Medya Kültür Siyaset*. (S. İrvani, der.), (A. Gürata, Çev.). Pharmakon Kitap.
- Hall, S. (2006). Encoding/decoding. Durham, M. & Kellner, D. (Ed). *Media and cultural studies: Keywords* içinde (ss. 163-173), Blackwell Publishing.
- Hall, S. (2017). *Temsil kültürel temsiller ve anlamlandırma uygulamaları*. (İ. Dündar, Çev.). Pinhan Yayıncılık.
- Hobbes, T. (2007). *Leviathan*. (S. Lim, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- İnal, A. (1993). *Haber üretim sürecine farklı iki yaklaşım*. Ankara Üniversitesi Yıllığı.
- İnal, A. (1996). *Haberi okumak*. Temuçin Yayınları.
- Jameson, F. (2002). *Dil hapisanesi*. (M. H. Doğan, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Karabay, N. (2000). *Kuramsal bir yaklaşımla gazetecilik ve haber*. Meta Basımevi.
- Keyes, R. (2021). *Hakikat sonrası çağ: Günümüz dünyasında yalancılık ve aldatma*. (D. Özçetin, Çev.). Tudem Yayın Grubu.
- Kreitner, R., (2016) *Post-truth and its consequences: What a 25-year-old essay tells us about the current moment*. 11.09.2022 tarihinde <https://www.thenation.com/article/archive/post-truth-and-its-consequences-what-a-25-year-old-essay-tells-us-about-the-current-moment/> adresinden erişilmiştir.
- McLellan, D. (2005). *İdeoloji*. (B. Yıldırım, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Oxford Dictionaries. *Post-truth*. 11.09.2022 tarihinde <https://en.oxforddictionaries.com/definition/post-truth> adresinden erişilmiştir.
- Özer, Ö. (2020). *Haber söylem ideoloji eleştirel haber çözümlemeleri*. Literatürk Academia.
- Poster, M. (1994). *The mode of information and postmodernity. Communication Theory Today*. D. Crowley, D. Mitchell (der.). Polity Press.
- Rehmann, J. (2017). *İdeoloji kuramları yabancılaşma ve boyun eğme güçleri*. (Ş. Alpagut, Çev.). Yordam Kitap.
- Schudson, M. (1989). The sociology of news production. *Media, Culture & Society*, 11(3), 263-282. <https://doi.org/10.1177/016.344.389011003002>

- Stevenson, N. (2015). *Medya kültürleri sosyal teori ve kitle iletişimi*. (G. Orhon & B. E. Aksoy, Çev.). Ütopya Yayınları.
- Şeker, M., (2009). Dağlıca baskını haberlerinin söylemi. Şeker, M. & Şeker, T. (der). *Terör ve haber söylemi* içinde, (ss. 89-156). Literatürk Academia.
- Tılıç, D. (1998). *Utaniyorum ama gazeteciyim*. İletişim Yayıncılık.
- Toffoletti, K. (2020). *Yeni bir bakışla Baudrillard*. (Y. Başkavak, Çev.). Kolektif Kitap.
- Tokgöz, O. (1981). *Temel gazetecilik*. (Ç. Erkal-Yeşilbademli, Çev.). S.B.F. Basın ve Yayın Meslek Yüksek Okulu.
- Tolkien, J. R. R. (2021). *Yüzüklerin Efendisi 1-Yüzük Kardeşliği*. Metis Yayınları.
- Toraman, B. (2022). Yeni çağda haberi yeniden okumak “post-haber”. Toraman, B. (ed). *Post Gazetecilik* içinde (ss. 11-34). Eğitim Yayınevi.
- White, D. M. (1950). The “gate keeper”: A case study in the selection of news. *Journalism Quarterly*, 27(4), 383-390. <https://doi.org/10.1177/107.769.905002700403>